

Inventarisatieperikelen

Inventarisatie Kleine Bonte Specht

Menig vogelaar uit bosrijke omgeving weet dat de Kleine Bonte Specht een zeer lage trefkans heeft, zodat veel bezoeken moeten worden gebracht om een betrouwbaar beeld te krijgen van de populatie in een gebied. Aan de hand van een broedvogelonderzoek van de Provincie Gelderland in het voorjaar van 1994 in de Noordwest-Achterhoek wordt wat langer stil gestaan bij waarnemingen van deze obscure soort.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoeksgebied (6685 ha) bestond voornamelijk uit landgoederen en half-open cultuurland. Het veldwerk werd uitgevoerd door Jan van Diemen en de auteur, die samen gemiddeld 7 dagen per week in het gebied karteerden. Doorgaans begon een velddag ca. 1 uur voor en eindigde 7 à 8 uur na zonsopkomst. In de periode half maart tot half juli zijn in het gebied 5 rondes gemaakt. Bij de Kleine Bonte werden gedrag en tijdstip stevast genoteerd. Een van ons (JvD) besteedde veel tijd aan het op geslacht brengen van individuen.

Resultaten

In het onderzoeksgebied zijn 52 territoria gevonden, bepaald aan de hand van 77 waarnemingen van 82 individuen (gemiddeld 1.5 waarnemingen per territorium, max. 3). Twee waarnemingen worden verder niet besproken omdat ze verricht werden laat op de dag (9 uur na zonsopkomst) en in seizoen (2 aug.). De 75 overige waarnemingen betroffen individuen die roffelden (34x), riepen (34), geen geluid maakten (2) en paren waarvan beide vogels roffelden en/of riepen (5).

Zo'n 93% van de roffels is voor Koninginnedag gehoord en van de kie-kie-kie-kie-roep 71%. Een opleving van de roepactiviteit, na een stille mei-maand, vond plaats in juni. In maart en april is de hoorbare activiteit van vogels het grootst. In die maanden wordt het territorium afgebakend en wordt door beide geslachten aan een nestholte gewerkt. In mei worden de doorgaans 4-6 eieren ge-

legd en door beide geslachten bebroed. Vanaf eind mei kunnen er jongen aanwezig zijn die vanaf half juni uitvliegen. Opgemerkt moet worden dat half maart pas met het veldwerk is begonnen. Als de hele maand was gekarteerd zou het aantal waarnemingen in die maand ongetwijfeld hoger uitgevallen zijn.

De interpretatie van roffellende en roepende vogels kan lastig zijn: beide geslachten kunnen hiermee het terri-

Tabel 2. Aantal waarnemingen van roffel en roep per geslacht (n=53) van Kleine Bonte Specht in Noordwest-Achterhoek in 1994

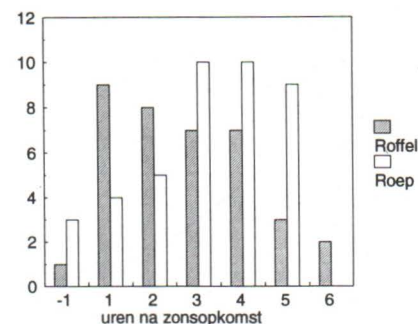
	maart	april	mei	juni	Totaal
roffel m	4	9	0	0	13
v	4	6	0	0	10
roep m	4	12	1	6	23
v	2	3	2	0	7

torium afbakenen. Interessant is nu om te kijken of er verschil is tussen de geslachten in roffel- en roepactiviteit (tabel 2).

Bij het roffelen zijn geen belangrijke verschillen gevonden tussen de geslachten; beide lijken er even bedreven in. Bij de roep zijn wel duidelijke verschillen gevonden. Mannetjes roepen duidelijk meer dan vrouwtjes, vooral in april en juni. Over de hele periode ging het ruim drie van de vier keer (77%) om een mannetje.

Tot slot een overzicht van de activiteiten ten opzichte van zonsopkomst (figuur 1). Voor zonsopkomst is slechts één maal een roffel gehoord. Als de zon boven de horizon verschijnt is de roffellactiviteit het hoogst. Deze neemt dan de volgende uren licht af maar blijft tot het vijfde uur na zonsopkomst op een hoog niveau. Het aantal roffels in het vijfde en zesde uur is

beduidend lager. Na het zesde uur zijn geen roffels meer gehoord. De eerste roepende vogels zijn al voor zonsopkomst gehoord. Na zonsopkomst neemt de intensiteit van het roepen langzaam toe om een hoogtepunt te bereiken in het derde, vierde en vijfde uur. In het zesde uur zijn geen roepende vogels meer gehoord. De piek van het roffelen ligt duidelijk eerder op de ochtend dan die van het roepen.

Figuur 1. Aantal roffellende en roepende individuen per uur ten opzichte van zonsopkomst.

Conclusies

Aan dit onderzoekje zitten natuurlijk haken en ogen waardoor we niet te stellig kunnen zijn met uitspraken. In maart en april is de kans het grootst om een Kleine Bonte aan te treffen, vooral van zonsopkomst tot en met vijf uur erna. Men moet terughoudend zijn om van elke roffel een territorium te maken; mannetjes en vrouwtjes roffelen immers beide. Bij roepende vogels lijkt de kans vrij groot dat het om een mannetje gaat. De reden van de opleving van roepende mannen in juni is mij onbekend en ik kon er niets over vinden in de literatuur. De interpretatie van waarnemingen van vooral de Kleine Bonte Specht, maar ook van de andere spechtensoorten, blijft een lastige klus. Met wat extra moeite kan men in het veld een deel van de waarnemingen op geslacht brengen waardoor interpretatie makkelijker wordt. Het valt te overwegen om in de toekomst bij broedvogelinventarisaties op het totaalformulier te vermelden of bij de spechten wel of niet een deel (bv. >50% van de exemplaren) het geslacht bepaald is. Voor reacties of suggesties houd ik mij aanbevolen.

Jan Schoppers, Roompotstraat 190
6826 ET Arnhem, 085-642331

Tabel 1. Aantal en type van waarneming per individu (n=80) van Kleine Bonte Specht in Noordwest-Achterhoek in 1994

	maart	april	mei	juni	Totaal
roffel	11	22	3	0	40
roep	7	20	2	9	38
zicht	0	0	1	1	2